

۶۴	یک - سوءنیت عام .....
۶۵	دو- سوءنیت خاص .....
۶۶	گفتار نهم: مبانی و معیارهای جرم انگاری در حقوق کیفری .....
۶۸	بند اول: مبانی جرم انگاری .....
۶۸	۱. اصل ضرر .....
۶۹	۲. اصل پدرسالاری حقوقی .....
۷۰	۳. اصل اخلاق گرایی حقوقی .....
۷۲	۴. اصل کمال گرایی حقوقی .....

فصل دوم: رویکرد نظام تقنینی درارتباط با محاربه و مصادیق آن ۷۵

۷۷	مبحث اول: مفاهیم .....
۷۷	بند اول: مفهوم جرم .....
۷۹	بند دوم: مفهوم جرم از دیدگاه قرآن .....
۸۰	بند سوم: مفهوم مجازات در لغت و اصطلاح .....
۸۱	گفتار اول: تقسیم‌بندی مجازات .....
۸۲	الف- حد .....
۸۵	ب- قصاص .....
۸۶	پ- دیه .....
۸۶	ت - تعزیر .....
۸۷	دو- اقسام مجازات بر اساس رابطه‌ی متقابل .....
۸۷	الف- مجازات اصلی .....
۸۸	ب- مجازات تکمیلی (تتمیمی) .....
۸۸	پ- منع از اشتغال به شغل، حرفه یا کار معین .....
۸۸	ث- منع از رانندگی با وسایل نقلیه موتوری و یا تصدی وسایل موتوری .....
۸۹	ج- منع از داشتن دسته‌چک یا اصدار اسناد تجارت [ی] .....
۸۹	چ- منع از حمل سلاح .....
۸۹	ح- منع از خروج اتباع ایران از کشور .....
۸۹	خ- اخراج بیگانگان از کشور .....

- س- انتشار حکم محکومیت قطعی ۸۹
- سه- اقسام مجازات بر اساس موضوع ۸۹
- گفتار دوم: احکام و قواعد حقوقی مجازات در قرآن ۹۰
- بند اول: منابع حقوق جزا در شریعت اسلام ۹۰
- ۱- قرآن ۹۰
- ۲- سنت ۹۱
- ۳- اجماع ۹۱
- بند دوم: جایگاه مجازات در فقه و قوانین ۹۲
- مبحث دوم: رویکرد اسلام در مورد جرایم حدی ۹۳**
۱. حد در لغت ۹۳
۲. حد در اصطلاح ۹۴
۳. تعداد جرایم مستوجب حد ۹۴
۴. غرض شارع از تعیین مقدار مجازات حد ۹۵
- بند اول: تعریف محارب ۹۵
- بند دوم: محاربه از دیدگاه فقها ۹۶
- بند سوم: معنای اصطلاحی محاربه در قانون ۹۷
- بند چهارم: تعریف محاربه به قطع طریق ۹۷
- بند پنجم: تعریف محاربه به تجرید السلاح لإخافه الناس ۹۹
- گفتار اول: بررسی و تحلیل قیود تعاریف فقها ۱۰۰
- بند اول: سلاح ۱۰۰
- الف) طریقت سلاح ۱۰۰
- ب) موضوعیت سلاح ۱۰۱
- بند دوم: قصد اخافه ۱۰۱
- بند سوم: زمان و مکان محاربه ۱۰۲
- بند چهارم: توانایی محارب ۱۰۲
- بند پنجم: جنسیت محارب (زن یا مرد بودن محارب) ۱۰۳
- بند ششم: اهل ربه بودن ۱۰۴

- بند هفتم: علنی بودن محاربه..... ۱۰۴
- بند هشتم: تعداد مرتکبان..... ۱۰۵
- گفتار دوم: مجنی علیه جرم محاربه..... ۱۰۵
- بند اول: مسلم یا غیر مسلم بودن مجنی علیه..... ۱۰۵
- بند دوم: تعدد مجنی علیه..... ۱۰۶
- گفتار سوم: ارزیابی محاربه از منظر اصول حقوقی..... ۱۰۶
- گفتار چهارم: ادله اثبات جرم محاربه..... ۱۰۶
- بند اول: بینة..... ۱۰۷
- بند دوم: اقرار..... ۱۰۸
- بند سوم: علم قاضی..... ۱۰۹
- گفتار پنجم: کیفر محاربه..... ۱۱۰
- بند اول: نظریه ترتیب مجازات چهارگانه محاربه..... ۱۱۰
- بند دوم: قول تخیر..... ۱۱۲
- گفتار ششم: کیفیت اعمال کیفر محاربه..... ۱۱۳
- بند اول: قتل..... ۱۱۳
- بند دوم: صلب..... ۱۱۳
- بند سوم: قطع..... ۱۱۴
- بند چهارم: نفی بلد..... ۱۱۵
- گفتار هفتم: عوامل مؤثر در سقوط مجازات محارب..... ۱۱۵
- بند اول: توبه..... ۱۱۵
- بند دوم: جنون و ارتداد..... ۱۱۷
- بند سوم: مرگ محارب..... ۱۱۷
- گفتار هشتم: همکاری در جرم محاربه..... ۱۱۸
- بند اول: شرکت در جرم محاربه..... ۱۱۸
- مبحث سوم: در حکم محاربه..... ۱۱۹
- گفتار اول: احاله مجازات..... ۱۲۰
- گفتار دوم: جرائم در حکم محاربه در قوانین..... ۱۲۰

- گفتار سوم : مصادیق جرائم در حکم محاربه ۱۲۳
- الف) تفاوت ماده ۲۸۱ و ۶۵۴ ق. م. ا. ت. ۱۳۷۵ : ۱۲۸

فصل سوم: بررسی فقهی و حقوقی افساد فی الارض ۱۳۷

مبحث اول: معنای لغوی و اصطلاحی افساد فی الارض ۱۳۹

- بند اول: تعریف لغوی فساد ۱۳۹
- بند دوم: مفهوم لغوی «فی الارض» ۱۴۰
- بند سوم: معنای اصطلاحی افساد فی الارض ۱۴۱
- بند چهارم : افساد از منظر قرآن ۱۴۳
- گفتار اول: مبانی فقهی افساد فی الارض ۱۴۳
- گفتار دوم: مستندات و دلایل موافقان یگانگی دو عنوان «محاربه» و «افساد فی الارض» ۱۴۴
- بند اول: مستندات و دلایل قائلین به جرم انگاری «افساد فی الارض» ۱۴۴
۱. کتاب ۱۴۵
- الف. آیه ۳۲ سوره مائده ۱۴۵
- ب. آیه ۳۳ سوره مائده ۱۴۵
- ج. آیه ۱۹۱ بقره ۱۴۸
۲. روایات ۱۴۸
- الف. روایت فضل بن شاذان ۱۴۹
- ب. روایت ناظر به مجازات آتش افروز ۱۴۹
- پ. روایت ناظر به مجازات قاتل اهل ذمه ۱۵۰
- ت. روایت ناظر به مجازات قاتل بردگان ۱۵۰
- ث. روایت ناظر به مجازات کفن دزد (نباش) ۱۵۱
- ج. روایت ناظر به مجازات ساحر ۱۵۲
- چ. روایت ناظر به مجازات آدم ربا و آدم فروش ۱۵۳
- ح. احکام جرائم تعزیری ۱۵۳
- خ. خطبه قاصعه ۱۵۴
- گفتار سوم: مستندات و دلایل مخالفان جرم انگاری «افساد فی الارض» ۱۵۴
- گفتار اول: کتاب ۱۵۵

۱. آیه ۳۲ سوره مائده ۱۵۵
۲. آیه ۳۳ سوره مائده ۱۵۷
- گفتار چهارم: رد مستندات مدافعان جرم انگاری افساد فی الارض در زمینه روایات ۱۶۲
۱. روایت فضل بن شاذان ۱۶۲
۲. روایت ناظر به مجازات آتش زننده خانه‌های مردم ۱۶۳
۳. روایت ناظر به مجازات عادت دارندگان به کشتن اهل ذمه و بردگان ۱۶۳
۵. روایت ناظر به قتل ساحر ۱۶۵
- مبحث دوم: بررسی دیدگاه‌های مجازات مفسد فی الارض ۱۶۷**
۱. قاعده قبح عقاب بلا بیان (اصل قانونی بودن مجازات) ۱۶۷
۲. قاعده (تدراء الحدود بالشبهات) ۱۶۸
۳. اصل احترام جان هر مسلمان ۱۶۸
- الف. سوره مائده ۱۶۸
- ب. سوره اسراء ۱۶۹
- ج. سوره نساء ۱۶۹
- گفتار اول: جایگاه افساد فی الارض از دیدگاه فقها ۱۷۰
- گفتار دوم: دیدگاه حقوقدانان در خصوص مفهوم افساد فی الارض ۱۷۱
- گفتار سوم: تحولات تقنینی جرم افساد فی الارض ۱۷۲
- گفتار چهارم: بررسی سوابق جرم انگاری افساد فی الارض ۱۷۵
- بند اول: سوابق مربوط به قبل از انقلاب ۱۷۶
- بند دوم: افساد فی الارض در ایران بعد از انقلاب اسلامی ۵۷ ..... ۱۷۷
- گفتار پنجم: شاخص‌های قانون نگاری در جرم انگاری افساد فی الارض ۱۷۸
- بند اول: بکارگیری مفاهیم نسبی ۱۷۸
- بند دوم: هم پوشانی با مفاهیم مشابه ۱۸۰
- بند سوم: سخت گیری در تعیین مجازات ۱۸۱
- بند چهارم: پیش بینی مجازات اعدام برای مرتکب ۱۸۲
- بند پنجم: پیش بینی مجازات اعدام برای معاون ۱۸۳
- بند ششم: مجازات مرتکب در صورت عدم احراز سوء نیت خاص ۱۸۴

- بند هفتم: امکان مجازات مجدد مرتکب..... ۱۸۷
- مبحث سوم: مصادیق افساد فی الارض در قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲..... ۱۸۸
- گفتار اول: مصادیق تقنینی افساد فی الارض در قوانین خاص..... ۱۹۰
- گفتار دوم: قانون مبارزه با مواد مخدر..... ۱۹۰
- گفتار سوم: قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء اختلاس و کلاهبرداری..... ۱۹۵
- گفتار چهارم: قانون اخلاص گران اقتصادی..... ۱۹۶
- گفتار پنجم: قانون تشدید مجازات جاعلان اسکناس..... ۱۹۸
- گفتار ششم: قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح..... ۱۹۸
- گفتار هفتم: قانون مجازات عبور دهندگان اشخاص غیر مجاز از مرزها..... ۱۹۹
- گفتار هشتم: قانون تشدید مجازات محتکران و گرانفروشان..... ۲۰۰
- گفتار نهم: قانون مجازات فعالیت کنندگان غیر مجاز در امور سمعی و بصری..... ۲۰۲
- گفتار دهم: قانون مبارزه با قاچاق انسان..... ۲۰۲
- گفتار یازدهم: قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز..... ۲۰۴
- مبحث دوم: رویکرد قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ در مورد جرم «افساد فی الارض»..... ۲۰۵
- گفتار اول: عنصر قانونی جرم «افساد فی الارض»..... ۲۰۵
- گفتار دوم: عنصر مادی جرم «افساد فی الارض»..... ۲۰۶
۱. رفتار فیزیکی..... ۲۰۷
- الف. جنایت علیه تمامیت جسمانی افراد..... ۲۰۹
- ب. جرایم علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور..... ۲۱۰
- پ. نشر اکاذیب..... ۲۱۰
- ت. اخلاص در نظام اقتصادی کشور..... ۲۱۲
- ث. احراق و تخریب..... ۲۱۲
- ج. پخش مواد سمی و میکروبی و خطرناک..... ۲۱۳
- چ. دایر کردن مراکز فساد و فحشا..... ۲۱۳
- ح. معاونت در موارد مذکور در بالا..... ۲۱۴
۲. شرایط اوضاع و احوال..... ۲۱۵

- گفتار سوم: عنصر روانی در افساد فی الارض ۲۱۸
- گفتار چهارم: مجازات قانونی «افساد فی الارض» ۲۱۹
- گفتار پنجم: قواعد خاص حاکم بر جرم «افساد فی الارض» در قوانین موضوعه ۲۲۰
۱. انتشار حکم محکومیت قطعی یا تشهیر در محاربه و افساد فی الارض ۲۲۱
۲. ممنوعیت اعمال تخفیف مجازات، تعویق صدور حکم و تعلیق اجرای مجازات محاربه و افساد فی الارض ۲۲۳
۳. ممنوعیت جایگزین حبس و مرور زمان تعقیب، صدور حکم و اجرای مجازات، مواد ۷۱ و ۱۰۹ قانون مجازات اسلامی ۲۲۴
۴. ممنوعیت اعمال قاعده درء ۲۲۵
۵. ماده ۲۱۸ قانون مجازات اسلامی ۲۲۶
۶. ماده ۲۸۰ قانون مجازات اسلامی ۲۲۶
۷. ماده ۳۰۲ قانون مجازات اسلامی ۲۲۷
۸. رسیدگی به جرم «افساد فی الارض» ۲۲۸
- ۹- ممنوعیت استفاده از نهاد میانجی گری در افساد فی الارض ۲۲۹
- ۱۰- امکان جلب بدون احضار قبلی و الزام در صدور قرار بازداشت موقت در محاربه و افساد فی الارض ۲۲۹
- ۱۱- تعدد اعتباری در عمل واحد مشمول محاربه، افساد فی الارض ۲۳۱
- ۱۲- مهدور الدم بودن محارب، مفسد فی الارض ۲۳۲

فصل چهارم: بررسی فقهی و حقوقی بغی در نظام کیفری ایران ۲۳۳

- مبحث اول: واژه شناسی ۲۳۵
- بند اول: مفهوم و ماهیت بغی ۲۳۵
- بند دوم: مفهوم اصطلاحی بغی ۲۳۶
- بند سوم: معناشناسی بغی و براندازی در قرآن کریم و نظام حقوقی اسلام ۲۳۶
- بند چهارم: بررسی فقهی جرم بغی ۲۳۷
- بند پنجم: بغی و براندازی در آراء فقها ۲۳۸
- بند ششم: شناخت مفهوم حقوقی بغی ۲۳۸

- بند هفتم: مفهوم بغی نزد حقوقدانان..... ۲۳۹
- گفتار اول: مستندات جرم بغی..... ۲۴۰
- بند اول: قرآن کریم..... ۲۴۰
- بند دوم: سنت..... ۲۴۰
- بند سوم: روایات..... ۲۴۱
- بند چهارم: عقل..... ۲۴۲
- گفتار دوم: پیشینه ی بغی در نظام حقوقی اسلام و ایران..... ۲۴۳
- بند اول: بغی در نظام حقوقی اسلام..... ۲۴۳
- بند دوم: در عصر رسول الله(ص)..... ۲۴۳
- بند سوم: در عصر خلافت ائمه(ع)..... ۲۴۶
- بند چهارم: آیا بغی یک جرم حدی است یا سیاسی است یا تعزیری؟..... ۲۴۷
- بند پنجم: فلسفه ی جرم انگاری بغی..... ۲۵۰
- الف: مصلحت..... ۲۵۱
- ب: ضرورت..... ۲۵۱
- مبحث دوم: مبانی جرم انگاری بغی..... ۲۵۲**
- گفتار اول: مبانی فقهی جرم انگاری بغی..... ۲۵۲
- بند اول: لزوم استقرار امنیت در جامعه..... ۲۵۲
- بند دوم: وجوب حفظ نظام..... ۲۵۴
- بند سوم: لزوم صیانت از مقام ولایت..... ۲۵۵
- گفتار دوم: مبانی حقوقی جرم انگاری بغی..... ۲۵۶
- بند اول: لزوم حفظ نظم عمومی..... ۲۵۷
- بند دوم: ضرورت اطاعت از حاکم و حفظ اقتدار حکومت..... ۲۵۷
- گفتار سوم: نحوه برخورد با بغات در فقه با تکیه بر قرآن کریم..... ۲۵۸
- گفتار چهارم: سیره امیرالمؤمنین علی(ع) در برخورد با اهل بغی..... ۲۵۹
- گفتار پنجم: بررسی موضوع آیه بغی..... ۲۵۹
- گفتار ششم: گفتمان خاص در باب حکومت و امنیت..... ۲۶۰
- گفتار هفتم: انواع باغیان و چگونگی برخورد با آنها..... ۲۶۱

- بند اول: حرکت مسلحانه به منظور سرنگونی حاکم اسلامی ۲۶۱
- بند دوم: حرکت غیرمسلحانه به منظور سرنگونی حاکم اسلامی ۲۶۲
- گفتار هشتم : ضوابط تشخیص جرم بغی ۲۶۳
- گفتار نهم: شرایط تحقق بغی ۲۶۳
- بند اول : مشروعیت نظام و عدالت حاکم ۲۶۴
- بند دوم: خروج مسلحانه ۲۶۴
- بند سوم: وجود تأویل یا شبهه ۲۶۴
- بند چهارم: وجود سازمان و تشکیلات ۲۶۴
- بند پنجم: مسلمان بودن باغیان ۲۶۵
- بند ششم : گروهی بودن بغی در قانون ۲۶۵
- الف) نظر حقوقدانان ۲۶۵
- ب) رویه قضایی ۲۶۶
- گفتار دهم : احکام مقابله با باغیان ۲۶۷
- بند اول: احکام باغیان قبل از قیام مسلحانه (قبل از شورش علنی) ۲۶۷
- بند دوم: احکام باغیان بعد از قیام (بعد از شورش علنی) ۲۶۸
- بند سوم: احکام مقابله نظامی با باغیان ۲۶۸
- الف: حکم اسیران ۲۶۹
- ب: حکم اموال باغیان ۲۷۰
- ج: حکم فراریان و مجروحان باغی ۲۷۱
- گفتار یازدهم : شرایط بغی ۲۷۲
- بند اول: مسلحانه بودن بغی در قانون ۲۷۲
- بند دوم : شرط تأویل در قانون ۲۷۳
- بند سوم: قید قیام علیه امام در قانون ۲۷۳
- بند چهارم : مجازات باغی در فقه ۲۷۴
- بند پنجم: وجوب نصیحت گروه باغی ۲۷۵
- بند ششم: مجازات باغی در قانون ۲۷۵
- گفتار دوازدهم : تاثیر توبه در جرم بغی ۲۷۵

- بند اول: توبه باغیان قبل از شورش علنی..... ۲۷۵
- بند دوم: توبه باغیان در اثنای جنگ و درگیری..... ۲۷۶
- بند سوم: توبه باغیان بعد از جنگ و درگیری..... ۲۷۷
- گفتار سیزدهم: معیارهای حاکم بر شناسایی بغی..... ۲۷۷
- بند اول: نظریه ذهنی یا درونی..... ۲۷۷
- بند دوم: نظریه عینی یا خارجی..... ۲۷۷
- مبحث سوم: جرم بغی در حقوق کیفری ایران..... ۲۷۸
- گفتار اول: پیشینه ی جرم انگاری بغی..... ۲۷۸
- گفتار دوم: ارکان تشکیل دهنده بغی..... ۲۸۱
- بند اول: رکن قانونی..... ۲۸۱
- الف: حاکمیت اصل قانون مداری..... ۲۸۳
- بند دوم: رکن مادی..... ۲۸۴
- ۱: عناصر رکن مادی..... ۲۸۴
- ۲: رفتار مجرمانه (ماهیت و خصوصیات)..... ۲۸۴
- ۳: موضوع جرم..... ۲۸۴
- ۴: مرتکب جرم و شخصیت مجرم..... ۲۸۵
- ۵: بزه دیده و شخصیت او..... ۲۸۶
- ۶: وسیله ارتکاب جرم..... ۲۸۶
- ۷: زمان..... ۲۸۷
- ۸: مکان..... ۲۸۷
- ۹: رابطه علیت (نتیجه)..... ۲۸۷
- بند سوم: رکن روانی جرم بغی..... ۲۸۸
- الف: عناصر رکن روانی..... ۲۸۹
- ۱: سوءنیت عام..... ۲۸۹
- ۲: سوءنیت خاص..... ۲۹۰
- گفتار سوم: شرکت در جرم..... ۲۹۱
- گفتار چهارم: شروع به جرم..... ۲۹۱

۲۹۲	گفتار پنجم: حکم معاونت در جرم بغی
۲۹۴	گفتار ششم: ادله اثبات در جرم بغی
۲۹۴	بند اول: علم قاضی
۲۹۵	بند دوم: اقرار
۲۹۶	بند سوم: بینة
۲۹۷	بند چهارم: تعدد معنوی در بغی
۲۹۸	بند پنجم: تعدد مادی در جرم بغی
۳۰۰	بند ششم: تکرار جرم بغی
۳۰۲	گفتار هفتم: مجازات بغی در قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲
۳۰۲	بند اول: مجازات‌های اصلی
۳۰۴	بند دوم: مجازات‌های تکمیلی
۳۰۴	بند سوم: مجازات‌های تبعی
۳۰۵	مبحث چهارم: مقایسه بغی و محاربه با مفسد فی الارض
۳۰۵	گفتار اول: وجوه تشابه
۳۰۶	گفتار دوم: وجوه افتراق
۳۰۶	بند اول: تفاوت محاربه و افساد فی الارض
۳۰۷	بند دوم: تفاوت بغی با افساد فی الارض
۳۰۸	گفتار سوم: تفاوت بغی و محاربه
۳۰۹	گفتار چهارم: رابطه افساد فی الارض و محاربه
۳۱۳	منابع
۳۱۳	***قران کریم***

avabook.com

یکی از مباحث واجد اهمیت در حوزه سیاست جنایی و کیفرشناسی که غالباً از منظر حقوق و آزادی‌های فردی مورد بحث، نقد و چالش قرار می‌گیرد، بحث کیفر گذاری و کیفردهی و نحوه اجرای مجازات است. امروزه برخلاف دوران ابتدایی زندگی بشر، نحوه پاسخ‌دهی به پدیده مجرمانه ضابطه‌مند شده و فرآیندی که منتهی به کشف جرم، تحقیق، تعقیب، کیفردهی و اجرای مجازات بر بزهکاران می‌گردد، در ایران به آئین دادرسی کیفری^۱ و در غرب به عدالت کیفری^۲ مشهور شده است. عدالت کیفری سالیان سال است که در حیطه اقتدار حکومت‌هاست و غالباً به شکل رسمی، اقتدارگرایانه، یک‌سویه، عمودی، تحمیلی و بدون توجه خاصی به نظر و خواست طرفین اصلی دعوی کیفری (بزهکار و بزه دیده) به اعمال فرآیند رسیدگی به بزه ارتكابی و تعیین و اجرای مجازات پرداخته است. اما واقعیت این است که این نوع سیاست جنایی توفیق چندانی در مهار پدیده شوم بزهکاری کسب ننموده و برخورد سرکوب‌گرایانه با فردی که خود قربانی وجود عوامل درونی و بیرونی جرم‌زا محسوب می‌گردد، نه تنها باعث اصلاح و باز سازگاری او نشده، بلکه پیامدهای نامطلوبی از قبیل تورم جزایی و افزایش جمعیت کیفری و هزینه‌های اقتصادی سنگین جرم را به ارمغان آورده است.

امنیت و حاکمیت دو مقوله‌ای که لازم و ملزوم هم دیگر می‌باشند و به عبارتی لازمه هر حاکمیتی امنیت هست و هر حاکمیتی که امنیت دارد استمرار و ادامه حیات آن تضمین شده هست. حاکمیت ملی همواره مهم‌ترین ارزش برای ملت‌ها بوده است و با توجه به تلاش حاکمان در جهت حفظ قدرت و حاکمیت خود و خطراتی که جرایم علیه امنیت می‌توانند برای حاکمیت و استقلال ایجاد نمایند. لذا از گذشته مقررات سختی در مورد جرایم علیه امنیت وجود داشته است. در جرایم علیه حاکمیت همواره سیاست جنایی خاص، سخت و متفاوتی که اصولاً به شکل اعدام، حبس ابد، قطع عضو،

---

1 -Criminal Procedure

2- Criminal Justice

تبعید، حبس‌های طولانی‌مدت، شلاق، انفصال دائم، جزای نقدی، اخراج از مشاغل و محرومیت‌های خاص در مشاغل و سمت‌های دولتی و ... نمود پیدا می‌نماید.

امنیت که در زمره حیاتی‌ترین هدف و بالاترین منفعت تمامی جوامع به شمار می‌آید، در ابتدا مفهوم امنیت ملی یک کشور، به توانایی نظامی آن برای دفع حمله یا دفاع موفق، در راستای تأمین آرامش و دوری از تهدیدها به کار می‌رفته است لذا از مفاهیمی محسوب می‌شود که به دلیل واضح بودن معنای آن، ارائه تعریف درباره آن مشکل شده است. برخورداری از وضعیتی ایمن و مطمئن در برابر خطرات و تهدیدها و نیز احساس امن و رهایی از اضطراب و دغدغه خاطر، تعبیری است که برخی از فرهنگ‌های حقوقی درباره امنیت ذکر کرده‌اند، این تعبیر نشان می‌دهد که این اصطلاح می‌تواند شامل حالت‌ها و وضعیت‌های کاملاً ذهنی (مانند احساس امنیت و راحتی) تا موقعیت‌های کاملاً بیرونی و عینی (دارا بودن موقعیتی ایمن و مطمئن) باشد.

در کنار جرائم علیه امنیت، باید به جرائم علیه آسایش عمومی نیز اشاره نمود، جرائمی که لطمه‌های اصلی خود را بر اعتماد عمومی بین افراد وارد می‌سازد که در این زمینه می‌توان جرائم جعل و قلب سکه را به‌عنوان مثال ذکر نمود. هرگاه ضرر اصلی و مستقیم بر امنیت عموم افراد جامعه و یا حاکمیت وارد گردد، جرم ارتكابی در محدود جرائم علیه امنیت باقی خواهد ماند. هرچند که بر اثر بزه موردنظر به تمامیت جسمانی و یا اموال افراد جامعه نیز خسارت وارد شده باشد، به‌مانند جرائمی همچون جاسوسی، تهدید به بمب‌گذاری و سایل نقلیه عمومی و سوء قصد به مقامات سیاسی که در این تقسیم‌بندی قرار می‌گیرند، در مقابل، هرگاه ضرر اصلی و مستقیم به افراد و یا اشخاص معینی از اجتماع وارد شده باشد، جرم از محدوده جرائم علیه امنیت خارج است، هرچند که در پی ارتكاب عمل مجرمانه، امنیت عمومی نیز خدشه‌دار شده باشد، به‌مانند جرائم قتل و سرقت که خصوصیت اختلال در نظم و امنیت عمومی در این‌گونه از جرائم، تنها به‌صورت فرعی موردنظر قرار می‌گیرد. در حقوق کیفری ایران تقسیم‌بندی جرائم به شکل صحیحی انجام نگرفته، جرائم علیه امنیت در قسمت خاصی از قانون مجازات اسلامی به‌صورت منسجم مطرح نشده است. از این‌روست که بخشی از جرائم علیه امنیت در باب هفتم از کتاب دوم قانون مجازات اسلامی با عنوان محاربه و افساد فی الارض مطرح شده و بخش دیگری از جرائم علیه امنیت با عنوان جرائم ضد امنیت داخلی و خارجی کشور جای گرفته است.

جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی با توجه به اینکه کلیت نظام اسلامی و موجودیت آن را مورد هدف قرار می‌دهند، در فقه اسلامی و همچنین در نظر سیاست‌گذاران عرصه حقوق کیفری از اهمیت بسزایی برخوردار هستند. چراکه جرایم امنیتی از عمده مسائلی هستند که آرامش و آسایش

ملی حکومت‌ها را به چالش کشانده‌اند. بغی، فعلی مجرمانه است که علیه اساس حکومت اسلامی ارتکاب می‌یابد و سیستم عدالت کیفری را وادار به واکنش می‌کند. سیاست جنایی اسلام در قبال این جرم یک رویکرد صلح‌جویانه و اصلاح‌پذیر دارد و در صورت عدم توفیق این رویکرد، از شیوه‌های سرکوبگر بهره می‌گیرد. سیاست جنایی ایران که ملهم از سیاست جنایی اسلام است، رویکردی متفاوت در قبال این جرم اتخاذ نموده و سیاستی قهرآمیز و سرکوبگرانه را در پاسخ به جرم بغی برگزیده است.

avabook.com

avabook.com

فصل اول: کلیات

avabook.com

avabook.com

مبحث اول: اهمیت و فواید مطالعه جرایم حدی علیه امنیت و حاکمیت

(مبارزه افساد فی الارض و بغی)

ضرورت مطالعه و آشنایی با جرایم حدی علیه امنیت و حاکمیت (مبارزه افساد فی الارض و بغی) و نیز اهمیت آن از جهات مختلفی می‌تواند قابل توجه باشد که به برخی از این موارد ذیلاً اشاره می‌شود:

بند اول: ضرورت حفظ امنیت جامعه

اولین اصل پذیرش مطالعه جرایم حدی علیه امنیت و حاکمیت (مبارزه افساد فی الارض و بغی)، حمایت از اتباع کشور است که از وظایف هر دولت بشمار می‌رود، امنیت، در هر دو حوزه نظری و عملی، از دیرباز محل توجه و تأمل آگاهان و صاحب‌نظران علوم نظامی، سیاستمداران و جامعه‌شناسان و سایر اقشار و طبقات اجتماعی بوده است، بنابراین عمری به درازای عمر بشریت و به عبارتی تشکیل اولیه اجتماع و نظم دارد. این حق تبعه است لذا در قرآن این مهم مورد توجه و سفارش قرار گرفته است: «نِعْمَتَانِ مَجْهُولَتَانِ الصِّحَّةُ وَالْأَمَانُ»^۱. «دو نعمت قدرشان ناشناخته است: تندرستی و امنیت» که در قلمرو کشور مورد حمایت قرار گیرد و امنیت آنها حفظ و احساس امنیت به آنها داده شود، چرا حفظ نظم و امنیت مقوله ای می‌باشد بین المللی و صرفاً مربوط به مرزهای و قلمرو داخلی نمی‌باشد. متأسفانه فقها به موضوع ضرورت حفظ نظام و منع اختلال در آن، به صورت قاعده فقهی نپرداخته اند و معنا و مفهوم و مبانی و آثار این قاعده، گرچه به اجمال و به صورت پراکنده موجود است، در حاله ای از ابهام قرار دارد. خوشبختانه برخی از نویسندگان روشن بین معاصر، عنوان «وجوب حفظ نظام»^۱ را به قلمرو قواعد فقه افزوده و به اختصار آن را شرح داده اند. لذا اقتضای استمرار دولت‌ها و حفظ اعتبار و جلوگیری از هرج و مرج و صیانت از خاک و اجتماع مستلزم تدوین سیاست جنایی همه جانبه خاص و توجه به آداب و رسوم، ارزش‌ها و اعتقادات، جغرافیا، تاریخ و تمدن و فرهنگ و آموزه‌های دینی و ملی می‌باشد.

۱ - شریعتی، روح‌الله، ۱۳۷۸، قواعد فقه سیاسی، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ص ۲۵۳-۲۵۶

بند دوم: ضرورت حفظ تمامیت ارضی و استقلال کشور

تمامیت ارضی و مرزهای آن، مبین گستره جغرافیایی حاکمیت و صلاحیت کشورها است. و یکی از موضوعات مشترک و مورد مطالعه جغرافیای سیاسی، علوم سیاسی و روابط بین‌الملل و فقه سیاسی است. این مفهوم یکی از ارکان پایدار تشکیل‌دهنده کشور و حفظ حدود و مرزهای آن و نیز جزء اصول و منافع حیاتی و اولیه تمام حکومت‌ها است. امروزه تمامیت و مرزی، مترادف با استقلال و وحدت ملی، موضوعی شناخته شده و مورد توجه تمام ملل هست. به استناد اصول متعدد قانون اساسی (اصل سوم بند ۱۶^۱، اصل نهم، اصل هفتاد و هشتم^۲، اصل یک‌صد^۳، اصل یک‌صد و چهل سوم^۴، اصل پنجاه دوم^۵، اصل یک‌صد و هفتاد و ششم^۶) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران وحدت

۱ - دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کاربرد:

بند ۱۶. تنظیم سیاست خارجی کشور بر اساس معیارهای اسلام، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمان و حمایت بی‌دریغ از مستضعفان جهان.

۲ - اصل هفتاد و هشتم: هرگونه تغییر در خطوط مرزی ممنوع است مگر اصلاحات جزئی با رعایت مصالح کشور، به شرط این‌که یک‌طرفه نباشد و به استقلال و تمامیت ارضی کشور لطمه نزنند و به تصویب چهارپنجم مجموع نمایندگان مجلس شورای اسلامی برسد.

۳ - اصل یک‌صد: برای پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم با توجه به مقتضیات محلی، اداره امور هر روستا، بخش، شهر، شهرستان یا استان با نظارت شورایی به نام شورای ده، بخش، شهر، شهرستان یا استان صورت می‌گیرد که اعضای آن را مردم همان محل انتخاب می‌کنند. شرایط انتخاب‌کنندگان و انتخاب شونده‌گان و حدود وظایف و اختیارات و نحوه انتخاب و نظارت شوراها مذکور و سلسله‌مراتب آن‌ها را که باید با رعایت اصول وحدت ملی و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی و تابعیت حکومت مرکزی باشد قانون معین می‌کند.

۴ - اصل یک‌صد و چهل و سوم: ارتش جمهوری اسلامی ایران پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی کشور را بر عهده دارد.

۵ - اصل پنجاه و دوم: بودجه سالانه کل کشور به ترتیبی که در قانون مقرر می‌شود از طرف دولت تهیه و برای رسیدگی و تصویب به مجلس شورای اسلامی تسلیم می‌گردد. هرگونه تغییر در ارقام بودجه نیز تابع مراتب مقرر در قانون خواهد بود.

۶ - اصل یک‌صد و هفتاد و ششم: به منظور تأمین منافع ملی و پاسداری از انقلاب اسلامی و تمامیت ارضی و حاکمیت ملی (شورای عالی امنیت ملی) به ریاست رئیس‌جمهور، با وظایف زیر تشکیل می‌گردد.

تعیین سیاست‌های دفاعی - امنیتی کشور در محدوده سیاست‌های کلی تعیین شده از طرف مقام رهبری.

هماهنگ نمودن فعالیت‌های سیاسی، اطلاعاتی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در ارتباط با تدابیر کلی دفاعی - امنیتی.

بهره‌گیری از امکانات مادی و معنوی کشور برای مقابله با تهدیدهای داخلی و خارجی.

اعضای شورا عبارت‌اند از: روسای قوای سه‌گانه، رئیس ستاد فرماندهی کل نیروهای مسلح، مسوول امور برنامه‌بودجه، دو نماینده به انتخاب مقام رهبری، وزیر امور خارجه، کشور، اطلاعات، حسب مورد وزیر مربوط و عالی‌ترین مقام ارتش و سپاه

ملی و تمامیت ارضی، شرط لازم استقلال جمهوری اسلامی ایران شمرده می‌شود. لذا با توجه به اینکه حفظ تمامیت ارضی رکن بقا و دوام دولت‌ها است، لذا با توجه به این مهم قانون‌گذار در قوانین اساسی، قوانین جزایی، قانون مدنی و ... همواره به‌انحاء مختلف مورد توجه قرار گرفته است.

بند سوم: ضرورت اجتماعی جرم انگاری

مهمترین بایسته در زمینه جرم انگاری از یک عمل، ضرورت و ناگزیر بودن جرم شمردن آن عمل است. لذا برای جرم انگاری از یک عمل پس از آنکه ثابت شد که رفتار براساس سلسله اصول نظری راجع به جرم انگاری در حیطه صلاحیت قضایی جامعه یا اقتدار دولتی قرار دارد؛ به عبارت دیگر باید اثبات شود که دولت به مداخله در حوزه حقوق و آزادی‌های شهروندان از طریق ممنوعیت یا ایجاد محدودیت کیفری مجاز می‌باشد. به بیانی دیگر جرم شمردن یک فعل یا ترک فعل باید آخرین حربه برای نیل به خواسته مقنن باشد. لذا باید گفت استفاده از ضمانت اجرای کیفری برای حمایت از ارزش‌ها آنگاه مجاز است که نتوان از سایر ضمانت اجراها بهره جست. اتکای اصل ضرورت در جرایم حدی علیه امنیت و حاکمیت (محرابه افساد فی الارض و بغی) هم بر ادله حقوقی و هم بر مبانی فقهی است تا آنجا که می‌توان ادعا کرد، اصل ضرورت در جرم انگاری جرایم حدی علیه امنیت و حاکمیت (محرابه افساد فی الارض و بغی) جایگاه ویژه‌ای دارد و با اعمال این اصل به یک جرم انگاری حداقلی دست خواهیم یافت. چه آنکه به اقتضای شرایط خاص حاکم بر اجتماع، حاکمیت و امنیت تدوین یک سیاست جنایی خاص و جامع در این حوزه حافظ و ضامن این دو مقوله یعنی حاکمیت و امنیت خواهد بود.

بند چهارم: ضرورت حفظ امنیت داخلی و خارجی

یکی از هدف‌های حقوق، تامین امنیت است. قوانین وضع می‌شوند تا امنیت جامعه را حفظ کنند. در این میان، امنیت داخلی و خارجی کشور بسیار اهمیت دارد. در همه‌ی کشورها، اقدام‌هایی که امنیت حاکمیت را برهم بزند جرم دانسته شده است. البته عناوین این جرایم با یکدیگر متفاوتند اما به هر حال حفظ امنیت داخلی و خارجی یکی از هدف‌های نظام‌های سیاسی است. در کشور ما نیز جرایم مختلفی در قوانین جزایی بخصوص قانون مجازات اسلامی (کتاب دوم: محاربه افساد فی

شورای عالی امنیت ملی به تناسب وظایف خود شوراهای فرعی از قبیل شورای دفاع و شورای امنیت کشور تشکیل می‌دهد. ریاست هر یک از شوراهای فرعی با رئیس‌جمهور یا یکی از اعضای شورای عالی است که از طرف رئیس‌جمهور تعیین می‌شود. حدود اختیارات و وظایف شوراهای فرعی را قانونی معین می‌کند و تشکیلات آن‌ها به تصویب شورای عالی می‌رسد. مصوبات شورای عالی امنیت ملی پس از تأیید مقام رهبری قابل اجراست.